

§ 73

Dnr KS 2020/01459-1.3.6

Beslut - Svar på motion från (V) om kostnadsfria mensskydd på kommunens skolor

Beslut

Förslag till kommunfullmäktige:

1. Motionen avslås.

Reservation

Anna Maria Romlid (V) reserverar sig mot beslutet och lämnar följande skriftliga reservation:

"Kostnadsfria mensskydd i kommunens grund- och gymnasieskolor bör ses som en del av det ambitiösa jämställdhetsarbete vi som kommun jobbar mot. I motionssvaret understryks det att detta är något som är viktigt men bör ses som en nationell fråga. Men om det inte på nationell nivå lyfts tillräckligt och vi inte kommer längre med frågan borde Västerås vara en ledande kommun som visar att vi menar allvar med jämställdhetsfrågorna. Kostnadsfria mensskydd är en grundläggande jämställdhetsfråga.

Det finns exempel i Sverige där det har införts kostnadsfria mensskydd på skolorna som i Österåkers kommun utanför Stockholm. Där infördes det redan 2018. I Österåker var det tydligt att det många av tjejklasserna som kom för att hämta mensskydd uttryckte att det var en ekonomisk fråga. I motionssvaret står det att de som har försörjningsstöd får pengar till hygienartiklar. Nu är det även personer som inte har rätt till försörjningsstöd där det här är en ekonomisk fråga för. Det här är därför utöver en fråga om jämställdhet också en fråga om klass.

I stället ifrågasätts det i svaret som getts på motionen om det egentligen finns ett behov för kostnadsfria mensskydd när det inte gjorts en undersökning. I en kommun där de ekonomiska klyftorna ökar bör det vara nog för att se det som en självklarhet att unga tjejer ska ha tillgång till mensskydd och aldrig behöva oroa sig för att bli utan.

Det står även i svaret att det här inte är vad elevpengen ska gå till. Men elevpengen ska gå till att alla elever ska kunna genomföra sin utbildning och få rätt förutsättningar för det. Ingen ung tjej ska behöva missa skolan på grund av att de är oroliga under den period som de har sin mens att de inte har tillgång till mensskydd. Vill vi bygga en skola som är jämlik så är det avgörande att vi skapar förutsättningar för det och då är avgiftsfri mensskydd en del av det. Det är cirka hälften av eleverna som har sin mens under ett par år av skolgången. Flickor och pojkar ska ha samma möjligheter att delta i undervisningen och därför ska vi se till att skolan kan bistå med det. "

Ärendebeskrivning

Anna Maria Romlid (V), Lars Nordin (V), Hawar Asaiesh (V), Shiar Mala Said (V) samt Vicktoria Bagi (V) har i en motion den 1 oktober 2020 med

rubriken Motion från (V) om kostnadsfria mensskydd på kommunens skolor föreslagit att det ska finnas kostnadsfria mensskydd på Västerås stads grund- och gymnasieskolor. Vänsterpartiet menar att det är en klassfråga och en jämställdhetsfråga och en del i att bekämpa barnfattigdomen.

Vänsterpartier föreslår kommunfullmäktige att besluta:

att berörda nämnder utreder hur man kan erbjuda elever i grundskola och gymnasium kostnadsfri utdelning av mensskydd

Kommunfullmäktige har den 1 oktober 2020, § 253 remitterat motionen till kommunstyrelsen för beredning.

Motionen har remitterats till grundskolenämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden.

Grundskolenämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden har inkommit med remissvar inom angiven tid (GSN 2020/03333- 1.711 och UAN 2020/01142- 1.7.1).

Grundskolenämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden har inkommit med i huvudsak följande synpunkter: De uttrycker en förståelse för att det kan vara en viktig fråga, men framhåller att tillhandahållande av mensskydd inte inryms i grund- och gymnasieskolas uppdrag.

Kommunstyrelsen föreslår att motionen avslås mot bakgrund av att gratis mensskydd inte endast är en kommunal fråga.

Yrkanden

Anna Lundberg (L) yrkar bifall till stadsledningskontorets förslag, det vill säga att motionen ska avslås.

Anna Maria Romlid (V) yrkar bifall till motionen.

Proposition

Ordföranden finner att det finns två förslag till beslut: dels Anna Lundbergs (L) yrkande att motionen ska avslås och dels Anna Maria Romlids (V) yrkande att motionen ska bifallas. Ordföranden föreslår en beslutsgång som innebär att de två förslagen ställs mot varandra. Kommunstyrelsen godkänner beslutsgången.

Ordföranden låter kommunstyrelsen ta ställning till förslagen och finner att kommunstyrelsen har beslutat att avslå motionen.

Kommunstyrelsen
Katrín Fardish
Epost: Katrín.fardish@vasteras.se

Kopia till
Grundskolenämnden
Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden

Kommunstyrelsen

Svar på Motion från (V) om kostnadsfria mensskydd på kommunens skolor

Förslag till beslut

Förslag till kommunfullmäktige:

1. Motionen avslås.

Ärendebeskrivning

Anna Maria Romlid (V), Lars Nordin (V), Hawar Asaiesh (V), Shiar Mala Said (V) samt Vicktoria Bagi (V) har i en motion den 1 oktober 2020 med rubriken Motion från (V) om kostnadsfria mensskydd på kommunens skolor föreslagit att det ska finnas kostnadsfria mensskydd på Västerås stads grund- och gymnasieskolor. Vänsterpartiet menar att det är en klassfråga och en jämställdhetsfråga och en del i att bekämpa barnfattigdomen.

Vänsterpartier föreslår kommunfullmäktige att besluta:

- **att** berörda nämnder utreder hur man kan erbjuda elever i grundskola och gymnasium kostnadsfri utdelning av mensskydd

Kommunfullmäktige har den 1 oktober 2020, § 253 remitterat motionen till kommunstyrelsen för beredning.

Motionen har remitterats till grundskolenämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden.

Grundskolenämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden har inkommit med remissvar inom angiven tid (GSN 2020/03333- 1.7.11 och UAN 2020/01142- 1.7.1).

Grundskolenämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden har inkommit med i huvudsak följande synpunkter: De uttrycker en förståelse för att det kan vara en viktig fråga, men framhåller att tillhandahållande av mensskydd inte inryms i grund- och gymnasieskolas uppdrag.

Kommunstyrelsen föreslår att motionen avslås mot bakgrund av att gratis mensskydd inte endast är en kommunal fråga.

Beslutsmotivering

Grundskolenämndens och utbildnings- och arbetsmarknadsnämndens yttrande

Barn- och utbildningsförvaltningen har utrett frågan om det är möjligt att erbjuda elever i grundskolan kostnadsfri utdelning av mensskydd, samt hur man i så fall skulle gå tillväga för att genomföra detta.

Grundskolenämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden uttrycker en förståelse för att det kan vara en viktig fråga, men framhåller att tillhandahållande av mensskydd inte inryms i grund- och gymnasieskolas uppdrag.

I riksnormen för försörjningsstöd finns en viss summa avsatt för hygienprodukter, och den är högre för flickor än för pojkar vilket då tar hänsyn till att flickor behöver tillgång till mensskydd.

Den lösning som nämnderna eventuellt skulle kunna se är möjlig är att vara en plats där gratis mensskydd finns att tillgå. Dessa menar man dock bör finansieras på annat sätt än via elevpengen och levereras till skolan utan kostnad för skolan.

Det kan finnas olika lösningar på hur man kan gå tillväga. Det kan till exempel vara att elever kan hämta mensskydd hos någon inom elevhälsan, vilket redan sker till viss del idag. Ett annat sätt skulle kunna vara att ha en teknisk lösning i form av automater till exempelvis skolans toaletter. Den sistnämnda lösningen kräver dock att en synlig placering för att minimera risk för sabotage samtidigt en avskild sådan för att respektera flickors integritet. Det som tillkommer är underhåll av automaten, vilket i dagsläget inte finns några resurser för i skolan.

Kommunstyrelsens bedömning

Motionens förslag om att kommunen ska erbjuda gratis mensskydd i kommunens skolor menar motionärerna är både en klassfråga och en jämställdhetsfråga. Vänsterpartiet menar vidare att de är ett parti som står för ett jämlikt samhälle och motionen är en del i att bekämpa barnfattigdom. Motionärerna hänvisar till Skottland där de 2018 började erbjuda gratis mensskydd till studenter på skolor och universitet. Bakgrunden var en undersökning som visade att en av fyra studenter hade bristande tillgång till mensskydd. I Västerås har inte någon undersökning likt Skottland gjorts för att ta reda på om det föreligger något behov om gratis mensskydd. Detta är ett viktigt första steg innan ett verkställande av ett beslut.

Den 24 november 2020 tog Skottlands parlament beslut om en ny lag som gör att mensskydd är gratis i hela landet. Skottland blir därmed det första landet i världen som inför detta. Mensskydden ska finnas tillgängliga på offentliga platser som ungdomsgårdar, apotek och allaktivitetshus. Mensskydden kommer att finansieras genom att det kommer kosta

skattebetalarna 24 miljoner pund (cirka 274 miljoner kronor). Det är därmed inte helt gratis.

Mensskydd är en nödvändighet som hälften av befolkning måste ha tillgång till för en fungerande vardag. Under 2016 beslutade EU:s regeringschefer att medlemsländerna själva får reglera mervärdesskatten (moms) på hygienartiklar. Sedan dess har flera länder inom EU sänkt skatten på mensskydd. I Irland och Storbritannien har momsens på mensskydd tagits bort helt. Sverige har 25 procent moms på hygienartiklar inklusive mensskydd. Vissa affärskedjor och apotek har dock på eget initiativ sänkt priset på mensskydd motsvarande 25 procent moms.

Kommunstyrelsens bedömning är att motionens förslag om möjlighet till mensskydd utan kostnad är en viktig del i arbetet med jämlik och jämställd hälsa. Det handlar om att ha jämlika förutsättningar till hälsa och välbefinnande och att alla som menstruerar ska ha lika möjlighet till att få vardagen att fungera. I skolan finns idag möjlighet att via skolsköterskan få tillgång till mensskydd vid behov. Kommunstyrelsen gör bedömningen att gratis mensskydd inte endast är en kommunal fråga. Förslag om gratis eller subventionerat mensskydd bör istället lyftas upp till regionssamarbetet där man beslutar om frågor med både regionen och kommunen som huvudmän, exempelvis när det gäller ungdomsmottagningen. Ett annat alternativ är att lyfta frågan på nationell nivå såsom Skottland gjort för att erbjuda satsningen till alla flickor och kvinnor för att skapa samma villkor för något som är ett grundläggande behov. Konsekvensen blir annars vid ett införande i Västerås stad att det blir ojämlika förutsättningar för flickor och unga kvinnor i landet. Ett beslut om gratis mensskydd för kommunens alla skolor bör fattas på nationell nivå för att inte främja ojämlikheter över landets skolor.

Kommunstyrelsen föreslår att motionen avslås med bakgrund av ovan skrivna och framför allt för att gratis mensskydd inte enbart är en kommunal fråga.

Juridisk bedömning

Kommunstyrelsen är behörig att fatta beslut i enlighet med kommunstyrelsens reglemente och kommunallagen.

Ekonomisk bedömning

Ett införande av gratis mensskydd skulle antingen ge en ökad kostnad för Västerås stad som kommun eller invånarna i form av skattebetalning. En uträkning vad det skulle kosta kommunen följer nedan. Uträkningen utgår från alla flickor som finns i Västerås skolor i kommunen och att en flicka får mens som 13-åring.

Om staden ska betala mensskydden under skoltid så kan kostnaden bli upp till 3,7 miljoner kronor per år. Av den summan rör cirka 2,2 miljoner kronor de kommunala skolorna.

Denna beräkning grundar sig på elever hösten 2020. Elevtalen beräknas öka kommande år. Närmaste åren är ökningen av dessa åldersgrupper nästan 2 procent om året, vilket då påverkar kostnaderna.

Västerås stad har ett stort antal elever från andra kommuner där det tas ut en ersättning för skolgång. Det är dock oklart om Västerås stad kan ta ut ersättning för andra kostnader som detta rör sig om.

Skola på lika villkor är en annan del av frågan, som gör att Västerås stad inte enbart kan öka ersättningen till de kommunala skolorna.

Ersättningen till friskolorna är avsatt för undervisning och därför kan inte Västerås stad villkora vad de ska använda pengarna till. Friskolorna följer skollagen.

Till de direkta kostnaderna kommer administrativa kostnader, upphandling och distribution av mensskydden.

Hållbar utveckling

Mensskydd är en nödvändighet som hälften av befolkning behöver för en fungerande vardag. Ett av FN:s mål i Agenda 2030 är minskad ojämlikhet (mål 10). Det handlar om att grunden för ett hållbart samhälle är en rättvis fördelning av resurser samt ekonomiskt, socialt och politiskt inflytande. Ett samhälle ska säkerställa lika möjligheter och minska förekomsten av ojämlika utfall, bland annat att avskaffa diskriminerande lagstiftning, politik och praxis och främja lagstiftning, politik och lämpliga åtgärder i detta hänseende. Samtidigt är frågan om mensskydd också viktigt för jämställd hälsa och välbefinnande (Agenda 2030, mål 3 och 5). Gratis eller subventionerat mensskydd är därmed inte enbart en kommunal fråga utan behöver snarare hanteras på nationell och/eller regional nivå för att undvika geografiska skillnader och säkerställa jämlik tillgång till mensskydd för alla flickor och kvinnor.

Helene Öhrling
Stadsdirektör

Christin Tjärnheden
Direktör
Strategisk samhällsutveckling

§ 270

Dnr GSN 2020/03333-1.7.1

Yttrande till kommunstyrelsen över motion från (V) om kostnadsfria mensskydd på kommunens skolor

Beslut

Grundskolenämnden antar barn- och utbildningsförvaltningens yttrande, daterat 2020-11-12, som sitt eget och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Grundskolenämnden har fått möjlighet att yttra sig till kommunstyrelsen över Anna-Maria Romlids (V), Lars Nordins (V), Hawar Asaieshs (V), Shiar Mala Saidis (V) och Vicktoria Bagis (V) motion ”Kostnadsfria mensskydd på kommunens skolor”. I motionen föreslås kommunfullmäktige besluta:

Att berörda nämnder utreder hur man kan erbjuda elever i grundskola och gymnasium kostnadsfri utdelning av mensskydd.

Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 31 januari 2021.

Barn- och utbildningsförvaltningen har i tjänsteutlåtande lämnat följande förslag till beslut:

Grundskolenämnden antar barn- och utbildningsförvaltningens yttrande, daterat 2020-11-12, som sitt eget och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Yrkanden

Anna Lundberg (L) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Proposition

Ordföranden finner att det finns ett förslag till beslut, förvaltningens förslag till beslut med bifall från ordföranden själv, och att grundskolenämnden beslutar enligt det.

Kopia till

Kommunstyrelsen

Barn- och utbildningsförvaltningen
Peter Johansson
Epost: peter.johansson@vasteras.se

Kommunstyrelsen

Yttrande till kommunstyrelsen över motion från (V) om kostnadsfria mensskydd på kommunens skolor

Barn- och utbildningsförvaltningen har utrett frågan om det är möjligt att erbjuda elever i grundskolan kostnadsfri utdelning av mensskydd, samt hur man i så fall skulle gå tillväga för att genomföra detta.

Motionärerna lyfter i sin motion att det finns en kostnadsmässig aspekt, om att ingen ung person ska riskera att missa skolan för att hon inte har råd med mensskydd och är orolig för att det ska blöda igenom.

Grundskolenämnden uttrycker en förståelse för att det kan vara en viktig fråga, men menar att det inte ligger inom vare sig berörda nämnders, eller grundskolans uppdrag att tillhandahålla mensskydd.

I socialbidragsnormen (riksnormen för försörjningsstöd) finns en viss summa avsatt för hygienprodukter, och den är högre för flickor än för pojkar vilket då tar hänsyn till att flickor behöver tillgång till mensskydd.

Precis som motionärerna skriver är det högst individuellt i vilken omfattning en person behöver mensskydd, och därmed varierar kostnaderna avsevärt. Det gör att det är svårt att beräkna kostnaderna som ett införande av detta skulle medföra.

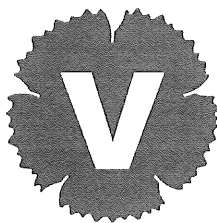
Det är dock ett uppdrag som grundskolan inte har idag, och det ligger inte heller i det som skolan har som huvuduppdrag enligt statliga styrdokument.

Den lösning som förvaltningen eventuellt skulle kunna se är möjlig är att vara en plats där gratis mensskydd finns att tillgå. Dessa bör finansieras på annat sätt än via elevpengen och levereras till skolan utan kostnad för skolan.

Det kan finnas olika lösningar på hur man kan gå tillväga, det kan vara att elever kan hämta mensskydd hos någon inom elevhälsan (vilket sker till viss del redan idag), eller att man har en teknisk lösning med automater till exempel vid skolans toaletter.

Om lösningen är att sätta upp automater behöver dessa sättas upp på en plats som är tillräckligt synliga så att de används och inte utsätts för sabotage, men även tillräckligt avskilda så att det inte upplevs som utpekande för den elev som vill använda automaten. Det behöver även säkerställas vem som har ansvar för att placera, fylla på och underhålla automaterna. Det finns i nuläget inte några resurser inom skolan som kan ansvara för detta utökade uppdrag. Dock finns möjligheten att vara en plats för kostnadsfri utdelning av mensskydd.

Motion till Västerås kommunfullmäktige

Kostnadsfria mensskydd på kommunens skolor

De allra flesta kvinnor får sin första mens i tonåren och har den under en stor del av livet. Mens har länge varit ett tabu som många gånger fyllts med skam. Men vi lever i en tid när det borde vara en självklarhet att frågan om kostnadsfria mensskydd i skolan finns med på den politiska dagordningen. Skottland har redan infört gratis mensskydd i skolan och det är hög tid att Västerås stad följer efter.

Det är både en klassfråga och en jämställdhetsfråga. Ingen ung tjej ska behöva missa skolan för att hon inte har råd med mensskydd och är orolig att mensen blöder igenom. Hur mycket mensskydd någon behöver under sin menstruation ser olika ut, liksom hur ofta mensen kommer. Men säkert är att unga tjejer och kvinnor som får mens måste bekosta det själva. Menstruation är biologiskt och inte något som flickor och kvinnor kan välja bort.

Vänsterpartiet är ett parti som står för ett jämlikt samhälle och motionen är en del i att bekämpa barnfattigdom. Det ska aldrig få vara en ekonomisk fråga för unga tjejer om de har eller inte har tillgång till mensskydd. Vi vill därför se kostnadsfria mensskydd på Västerås stads grund- och gymnasieskolor.

Vänsterpartiet föreslår kommunfullmäktige att besluta:

att berörda nämnder utreder hur man kan erbjuda elever i grundskola och gymnasium kostnadsfri utdelning av mensskydd

Anna Maria Romlid (V)

Lars Nordin (V)

Hawar Asaiesh (V)

Shiar Mala Said (V)

Vicktoria Bagi (V)

Västerås 2020-10-01